

Usein esitettyjä kysymyksiä, jotka koskevat Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiota asiassa C-311/18 – *Data Protection Commissioner vastaan Facebook Ireland Ltd ja Maximillian Schrems,*

annettu 23. heinäkuuta 2020

Tässä dokumentissa annetaan vastauksia valvontaviranomaisille usein esitettyihin kysymyksiin. Dokumenttia kehitetään ja täydennetään sitä mukaa, kun Euroopan tietosuojaneuvosto jatkaa Euroopan unionin tuomioistuimen, jäljempänä 'tuomioistuin', tuomion tarkastelua ja arviointia.

Tuomio C-311/18 on saatavilla [tässä](#), ja tuomioistuimen lehdistötiedote [tässä](#).

1) Mitä tuomioistuin totesi antamassaan tuomiossa?

- Tuomioistuin tarkasteli antamassaan tuomiossa mallisopimuslausekkeitä koskevan Euroopan komission päätöksen 2010/87/EU pätevyyttä ja totesi päätöksen olevan pätevä. Kyseisen päätöksen pätevyyttä ei aseteta kyseenalaiseksi pelkästään sillä perusteella, että päätöksessä olevat tietosuojaa koskevat vakiolausekkeet eivät sopimusluonteensa vuoksi sido viranomaisia siinä kolmannessa maassa, johon tietoja voidaan siirtää.

Tuomioistuin täsmensi, että tämä pätevyys riippuu sen sijaan siitä, sisältykö päätökseen 2010/87/EU tehokkaita mekanismeja, jotka käytännössä varmistavat, että yleisellä tietosuojasetuksella unionissa taattua tietosuojan tasoa pääosiltaan vastaavaa tasoa noudatetaan ja että tällaisiin lausekkeisiin perustuvat henkilötietojen siirrot keskeytetään tai kielletään, jos lausekkeitä rikotaan tai niiden noudattaminen on mahdotonta.

Tältä osin tuomioistuin korostaa erityisesti, että päätöksessä 2010/87/EU määrätään tietojen viejälle ja tietojen vastaanottajalle, jäljempänä 'tietojen tuoja', velvollisuus varmistaa ennalta ja siirron olosuhteet huomioon ottaen, että asianomaisessa kolmannessa maassa noudatetaan edellä esitettyä tietosuojan tasoa ja että päätöksen 2010/87/EU mukaan tietojen tuojan on ilmoitettava tietojen viejälle, jos se ei voi noudattaa tietosuojaa koskevia vakiolausekkeitä ja tarvittaessa kyseisillä lausekkeilla tarjottuja suojoitoksia täydentäviä lisätoimenpiteitä, jolloin tietojen viejän on keskeytettävä tietojen siirto ja/tai irtisanottava tietojen tuojan kanssa tehty sopimus.

- Tuomioistuimien tarkasteli myös Privacy Shield -päätöksen (EU:n ja Yhdysvaltojen välisen Privacy Shield -järjestelyn tarjoaman tietosuojan tason riittävyyttä koskevan päätöksen 2016/1250) pätevyyttä, koska kyseessä olevat tiedonsiirrot, jotka ovat ennakkoratkaisupyyntöön johtaneen kansallisen riita-asian aiheena, tapahtuivat EU:n ja Yhdysvaltojen välillä.

Tuomioistuimien katsoi, että Yhdysvaltojen kansallisen lainsäädännön vaatimukset ja erityisesti tietyt ohjelmat, joiden perusteella Yhdysvaltojen viranomaiset voivat saada käyttöönsä EU:sta Yhdysvaltoihin siirrettyjä henkilötietoja kansalliseen turvallisuuteen liittyviin tarkoituksiin, johtavat henkilötietojen suojan rajoituksiin, joita ei ole rajattu tavalla, joka vastaisi pääosiltaan unionin oikeuden¹ mukaisia vaatimuksia, ja että kyseisessä lainsäädännössä ei anneta rekisteröidyille oikeuksia, joihin voitaisiin vedota Yhdysvaltojen viranomaisia vastaan tuomioistuimissa.

Tuomioistuimien totesi Privacy Shield -järjestelyn tarjoaman tietosuojan tason riittävyyttä koskevan päätöksen pätemättömäksi, koska tietojen siirtäminen kyseiseen kolmanteen maahan merkitsee merkittävää puuttumista niiden henkilöiden perusoikeuksiin, joiden tietoja siirretään.

2) Vaikuttaako tuomioistuimen antama tuomio muihin siirtovälineisiin kuin Privacy Shield -järjestelyyn?

- Tuomioistuimen kolmansille maille asettamaa vaatimustasoa sovelletaan yleisesti ottaen kaikkiin yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklan mukaisiin asianmukaisiin suojatoimiin, joita käytetään siirrettäessä tietoja Euroopan talousalueelta kolmanteen maahan. Tuomioistuimen mainitsemaa Yhdysvaltojen lainsäädäntöä (eli ulkomaantiedustelun valvonnasta annetun lain (Foreign Intelligence Surveillance Act (FISA) 702 §:ää ja toimeenpanoasetusta (E.O. 12333) sovelletaan kaikkiin Yhdysvaltoihin sähköisesti tehtäviin tiedonsiirtoihin, jotka kuuluvat kyseisen lainsäädännön soveltamisalaan, riippumatta siirtoon käytettävästä siirtovälineestä².

3) Onko olemassa määräaika, jonka kuluessa tietojen siirtämistä Yhdysvaltoihin voidaan jatkaa siirron oikeusperustaa arvioimatta?

- Ei ole. Tuomioistuimien on mitätöinyt Privacy Shield -päätöksen pitämättä yllä sen vaikutuksia, koska tuomioistuimen arvioima Yhdysvaltojen lainsäädäntö ei varmista EU:n tasoa pääosiltaan vastaavaa tietosuojan tasoa. Tämä arviointi on otettava huomioon kaikkien Yhdysvaltoihin tehtävien tiedonsiirtojen osalta.

4) Olen siirtänyt tietoja yhdysvaltalaiselle tietojen tuojalle Privacy Shield -järjestelyä noudattaen. Mitä minun pitäisi nyt tehdä?

- Mainitun järjestelyn perusteella tehtävät tiedonsiirrot eivät ole laillisia. Jos haluat jatkaa tietojen siirtämistä Yhdysvaltoihin, sinun on tutkittava, voitko siirtää niitä jäljempänä esitettyjen ehtojen mukaisesti.

¹ Tuomioistuimien korostaa, että tiettyihin tarkkailuohjelmiin, joiden perusteella Yhdysvaltojen viranomaiset voivat saada käyttöönsä EU:sta Yhdysvaltoihin siirrettäviä henkilötietoja kansalliseen turvallisuuteen liittyviin tarkoituksiin, ei sisälly rajoituksia Yhdysvaltojen viranomaisille annettavaan valtuutukseen eikä myöskään suojatoimia ei-yhdysvaltalaisia henkilöitä varten, joita nämä ohjelmat mahdollisesti koskevat.

² FISAn 702 §:ää sovelletaan kaikkiin "sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajiin" (ks. 50 USC 1881 b §:n 4 momentin mukainen määritelmä), E.O. 12333:ssa puolestaan säädetään sähköisen valvonnan järjestämisestä, joka määritellään seuraavasti: ei-julkisen viestinnän hankkiminen sähköisesti ilman sen henkilön suostumusta, joka on sähköisen viestinnän osapuolena tai muun kuin sähköisen viestinnän tapauksessa ilman sen henkilön lupaa, joka on läsnä viestintäpaikalla, pois lukien kuitenkin radiosuuntimalaitteiden käyttö yksinomaan lähettimen paikan määrittämiseen (3.4; b)).

5) Käytän mallisopimuslausekkeitä yhdysvaltalaisen tietojen tuojan kanssa. Mitä minun pitäisi tehdä?

- Tuomioistuimien totesi, että Yhdysvaltojen lainsäädäntö (eli FISAn 702 § ja E.O. 12333) ei varmista EU:n tasoa pääosiltaan vastaavaa tietosuojan tasoa.

Mahdollisuutesi siirtää henkilötietoja mallisopimuslausekkeiden perusteella riippuu siitä, mitä saat tulokseksi arvioinnista, jossa otetaan huomioon siirtojen olosuhteet sekä lisätoimenpiteet, joita voit ottaa käyttöön. Käytettäessä tiedonsiirron olosuhteiden tapauskohtaiseen arviointiin perustuvia lisätoimenpiteitä yhdessä mallisopimuslausekkeiden kanssa olisi varmistettava, että Yhdysvaltojen lainsäädäntö ei horjuta niiden takaamaa riittävää tietosuojan tasoa.

Jos toteat, että siirron olosuhteet ja mahdolliset lisätoimenpiteet huomioon ottaen asianmukaisia suojaustoimia ei voida kuitenkaan varmistaa, sinun on keskeytettävä tai lopetettava henkilötietojen siirto. Jos aiot kuitenkin jatkaa tietojen siirtoa tästä huolimatta, sinun on ilmoitettava siitä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle³.

6) Käytän yritystä koskevia sitovia sääntöjä, jäljempänä 'BCR-säännöt', yhdysvaltalaisen yrityksen kanssa. Mitä minun pitäisi tehdä?

- Tuomioistuimen tuomiolla mitätöitiin Privacy Shield -järjestely, koska Yhdysvaltojen lainsäädännöllä puututtiin niiden henkilöiden perusoikeuksiin, joiden tietoja siirretään kyseiseen kolmanteen maahan. Privacy Shield -järjestely oli suunniteltu suojaimeksi myös muiden välineiden, kuten BCR-sääntöjen, perusteella siirrettäville tiedoille. Tuomioistuimen tuomiossaan tekemää arviointia sovelletaan myös BCR-sääntöjen yhteydessä, koska Yhdysvaltojen lainsäädännöllä on ensisijaisuus myös tähän siirtovälineeseen nähden.

Mahdollisuutesi siirtää henkilötietoja BCR-sääntöjen perusteella riippuu siitä, mitä saat tulokseksi arvioinnista, jossa otetaan huomioon siirtojen olosuhteet sekä lisätoimenpiteet, joita voit ottaa käyttöön. Käytettäessä tiedonsiirtoon liittyvien olosuhteiden tapauskohtaiseen arviointiin perustuvia lisätoimenpiteitä yhdessä BCR-sääntöjen kanssa olisi varmistettava, että Yhdysvaltojen lainsäädäntö ei horjuta niiden takaamaa riittävää tietosuojan tasoa.

Jos toteat, että siirron olosuhteet ja mahdolliset lisätoimenpiteet huomioon ottaen asianmukaisia suojaustoimia ei voida kuitenkaan varmistaa, sinun on keskeytettävä tai lopetettava henkilötietojen siirto. Jos aiot kuitenkin jatkaa tietojen siirtoa tästä huolimatta, sinun on ilmoitettava siitä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle⁴.

7) Entä muut yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklan mukaiset siirtovälineet?

- Euroopan tietosuojaneuvosto arvioi tuomion vaikutuksia muihin siirtovälineisiin kuin mallisopimuslausekkeisiin ja BCR-sääntöihin. Tuomiossa täsmennetään, että yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisten asianmukaisten suojaustoimien on oltava ”pääosiltaan vastaavia”.

³ Ks. erityisesti tuomioistuimen tuomion johdanto-osan 145 kappale ja komission päätöksen 2010/87/EU lausekkeen 4 kohta g sekä komission päätöksen 2001/497/EY lausekkeen 5 kohta a ja komission päätöksen 2004/915/EY liitteessä olevan kokonaisuuden II kohta c.

⁴ Ks. erityisesti tuomioistuimen tuomion johdanto-osan 145 kappale ja komission päätöksen 2010/87/EU lausekkeen 4 kohta g. Ks. myös asiakirjan WP 256 rev.01 (29 artiklan mukaisen tietosuojatyöryhmän valmisteluasiakirja, jossa esitetään taulukko, jossa ovat Euroopan tietosuojaneuvoston vahvistamiin BCR-sääntöihin sisältyvät seikat ja periaatteet, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=614109) 6.3 kohta ja asiakirjan WP 257 rev.01 (29 artiklan mukaisen tietosuojatyöryhmän valmisteluasiakirja, jossa esitetään taulukko, jossa ovat Euroopan tietosuojaneuvoston vahvistamien henkilötietojen käsittelijöitä koskeviin BCR-sääntöihin sisältyvät seikat ja periaatteet, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=614110) 6.3 kohta.

Kuten tuomioistuin korostaa, on syytä huomauttaa, että 46 artikla sisältyy yleisen tietosuojasetuksen V lukuun ja että sitä on siis luettava yleisen tietosuojasetuksen 44 artiklan valossa, jossa säädetään, että ”*kaikkia tämän luvun säännöksiä on sovellettava, jotta varmistetaan, että tällä asetuksella taattua luonnollisten henkilöiden henkilötietojen suojan tasoa ei vaaranneta*”.

8) Voinko soveltaa jotakin yleisen tietosuojasetuksen 49 artiklan poikkeuksista tietojen siirtämiseen Yhdysvaltoihin?

- Tietoja voidaan edelleen siirtää Euroopan talousalueelta Yhdysvaltoihin yleisen tietosuojasetuksen 49 artiklassa säädettyjen poikkeusten perusteella edellyttäen, että mainitussa artiklassa asetetut ehdot täytetään. Euroopan tietosuojaneuvosto viittaa antamiinsa suuntaviivoihin, jotka koskevat tätä säännöstä⁵.

Erityisesti on syytä muistaa, että jos siirto perustuu rekisteröidyn suostumukseen, suostumuksen olisi oltava:

-) nimenomainen,
-) yksilöity koskemaan tiettyä tiedonsiirtoa tai tiedonsiirtojen sarjaa (tietojen viejän on siis varmistettava, että se saa yksilöidyn suostumuksen ennen kuin siirto toteutetaan, vaikka tämä tapahtuisikin tietojen keräämisen jälkeen), ja
-) tietoinen, erityisesti siirron mahdollisten riskien suhteen (mikä tarkoittaa, että rekisteröidyllä olisi ilmoitettava myös erityisistä riskeistä, joita aiheutuu siitä, että heidän tietojensa siirretään maahan, joka ei tarjoa riittävää tietosuojaa, ja että asianmukaisia suojaustoimia tietojen suojaamiseksi ei toteuteta).

Sellaisten siirtojen osalta, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välisen sopimuksen täytäntöönpanemiseksi, on otettava huomioon, että henkilötietoja voidaan siirtää vain, jos siirto on satunnainen. Olisi määritettävä tapauskohtaisesti, onko tiedonsiirrot määritettävä ”satunnaisiksi” vai ”ei-satunnaisiksi”. Tätä poikkeusta voidaan joka tapauksessa soveltaa vain, jos siirto on objektiivisesti arvioiden tarpeen sopimuksen täytäntöönpanemiseksi.

Sellaisten siirtojen osalta, jotka ovat tarpeen tärkeää yleistä etua koskevien syiden vuoksi (yleisellä edulla tarkoitetaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltioiden⁶ lainsäädännössä tunnustettua yleistä etua), Euroopan tietosuojaneuvosto muistuttaa, että olennainen vaatimus tämän poikkeuksen sovellettavuudelle on tärkeän yleisen edun osoittaminen, ei organisaation luonne. Lisäksi tietosuojaneuvosto muistuttaa, että vaikka tämä poikkeus ei koske ainoastaan satunnaisia tiedonsiirtoja, tämä ei tarkoita, että tiedonsiirtoja, jotka perustuvat tärkeää yleistä etua koskevaan poikkeukseen, voidaan toteuttaa laajassa mittakaavassa ja järjestelmällisesti. Pikemminkin on noudatettava yleistä periaatetta, jonka mukaan yleisen tietosuojasetuksen 49 artiklassa säädettyistä poikkeuksista ei saisi käytännössä tulla sääntöä, vaan niitä on sovellettava vain tiettyihin tilanteisiin ja kunkin tietojen viejän on varmistettava, että siirto läpäisee tiukan tarpeellisuustestin.

9) Voinko jatkaa mallisopimuslausekkeiden tai BCR-sääntöjen käyttämistä siirtäessäni tietoja muuhun kolmanteen maahan kuin Yhdysvaltoihin?

- Tuomioistuin totesi, että mallisopimuslausekkeitä voidaan pääsääntöisesti käyttää edelleen tietojen siirtämiseen kolmanteen maahan. Vaatimustasoa, jonka tuomioistuin on asettanut

⁵ Ks. asetuksen (EU) 2016/679 49 artiklan mukaisia poikkeuksia koskevat Euroopan tietosuojaneuvoston suuntaviivat 2/2018, annettu 25. toukokuuta 2018 https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_2_2018_derogations_fi.pdf, s. 3

⁶ Viittauksilla ”jäsenvaltioihin” tarkoitetaan Euroopan talousalueen jäsenvaltioita.

Yhdysvaltoihin tehtäville siirroille, sovelletaan kuitenkin kaikkiin kolmansiin maihin. Sama koskee BCR-sääntöjä.

Tuomioistuin korosti, että tietojen viejän ja tietojen tuojan velvollisuutena on arvioida, noudatetaanko asianomaisessa kolmannessa maassa unionin oikeudessa edellytettyä tietosuojan tasoa, jotta voidaan määrittää, voidaanko mallisopimuslausekkeilla tai BCR-säännöillä annettavat takeet täyttää käytännössä. Jos näin ei ole, sinun olisi arvioitava, voitko toteuttaa lisätoimenpiteitä, joilla varmistetaan Euroopan talousalueella taattavaa tietosuojan tasoa pääosiltaan vastaava tietosuojan taso, ja pystyykö kolmannen maan lainsäädäntö horjuttamaan näitä lisätoimenpiteitä estämällä niiden vaikutuksen.

Voit ottaa yhteyttä tietojen tuojaan tämän kotimaan lainsäädännön tarkistamiseksi sekä tehdä tämän kanssa yhteistyötä lainsäädännön arvioimiseksi. Jos katsot tai jos kolmannessa maassa oleva tietojen tuoja katsoo, että mallisopimuslausekkeiden tai BCR-sääntöjen perusteella siirretyille tiedoille ei voida taata sellaista tietosuojan tasoa, joka pääosiltaan vastaa Euroopan talousalueella taattavaa tasoa, sinun olisi viipymättä keskeytettävä siirrot. Jos et tee niin, sinun on ilmoitettava asiasta toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle⁷.

- Vaikka tietojen viejien ja tietojen tuojien ensisijainen tehtävä on, kuten tuomioistuin korostaa, arvioida itse, mahdollistaako kohdemaana olevan kolmannen maan lainsäädäntö sen, että tietojen tuoja voi noudattaa tietosuoja koskevia vakiolausekkeita tai BCR-sääntöjä ennen kuin henkilötietoja siirretään tähän kolmanteen maahan, myös valvontaviranomaisilla on keskeinen tehtävä yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanossa ja kolmansiin maihin tehtäviä siirtoja koskevien uusien päätösten tekemisessä.

Valvontaviranomaiset pyrkivät tuomioistuimen kehotuksen mukaan työssään Euroopan tietosuojaneuvostossa välttämään toisistaan poikkeavia ratkaisuja. Näin varmistetaan yhdenmukaisuus erityisesti silloin, jos siirrot kolmansiin maihin on kiellettävä.

10) Millaisia lisätoimenpiteitä voin ottaa käyttöön, jos käytän mallisopimuslausekkeita tai BCR-sääntöjä tietojen siirtämiseen kolmansiin maihin?

- Voit tarvittaessa harkita lisätoimenpiteitä, joita olisi käytettävä tapauskohtaisesti ottaen huomioon siirron kaikki olosuhteet ja jotka perustuvat arviointiin siitä, varmistaako kolmannen maan lainsäädäntö riittävän tietosuojan tason.

Tuomioistuin korosti, että on tietojen viejien ja tietojen tuojien ensisijainen tehtävä toteuttaa tämä arviointi ja tarpeelliset lisätoimenpiteet.

Euroopan tietosuojaneuvosto analysoi tuomioistuimen tuomiota määrittääkseen, millaisia lisätoimenpiteitä voitaisiin toteuttaa mallisopimuslausekkeiden tai BCR-sääntöjen lisäksi oikeudellisten, teknisten tai organisatoristen toimenpiteiden muodossa tietojen siirtämiseksi kolmansiin maihin, joissa mallisopimuslausekkeet tai BCR-säännöt eivät yksinään varmista tietosuojan riittävää tasoa.

- Euroopan tietosuojaneuvosto tutkii tarkemmin, mitä näihin lisätoimenpiteisiin voisi sisältyä, ja antaa lisäohjeistusta.

⁷ Ks. erityisesti tuomioistuimen tuomion johdanto-osan 145 kappale. Mallisopimuslausekkeiden osalta ks. komission päätöksen 2010/87/EU lausekkeen 4 kohta g sekä komission päätöksen 2001/497/EY lausekkeen 5 kohta a ja komission päätöksen 2004/915/EY liitteessä olevan kokonaisuuden II kohta c. BCR-sääntöjen osalta ks. (Euroopan tietosuojaneuvoston vahvistaman) asiakirjan WP 256 rev.01 6.3 kohta ja (Euroopan tietosuojaneuvoston vahvistaman) asiakirjan WP 257 rev.01 6.3 kohta.

11) Käytän henkilötietojen käsittelijää, joka käsittelee tietoja, joista olen vastuussa rekisterinpitäjänä. Miten voin saada selville, siirtääkö tämä henkilötietojen käsittelijä tietoja Yhdysvaltoihin tai johonkin muuhun kolmanteen maahan?

- ➔ Sopimuksessa, jonka olet tehnyt henkilötietojen käsittelijän kanssa yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artiklan 3 kohdan mukaisesti, on selvennettävä, voidaanko siirtoja toteuttaa vai ei (on otettava huomioon, että myös pääsyn antaminen tietoihin kolmannelta maasta käsin, esimerkiksi hallinnollisiin tarkoituksiin, merkitsee siirtoa).
- ➔ Henkilötietojen käsittelijöille on tietojen siirtämiseksi kolmansiin maihin annettava myös lupa antaa siirto alihankkijoina toimivien käsittelijöiden tehtäväksi. On syytä olla tarkka ja varovainen, koska hyvin monenlaisiin tietotekniikkaratkaisuihin sisältyy henkilötietojen siirto kolmanteen maahan (esim. tallennus- tai ylläpitotarkoituksiin).

12) Mitä minun on tehtävä voidakseni jatkaa henkilötietojen käsittelijän palvelujen käyttämistä, jos yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artiklan 3 kohdan mukaan allekirjoitetussa sopimuksessa määrätään, että tietoja voidaan siirtää Yhdysvaltoihin tai muuhun kolmanteen maahan?

- ➔ Jos tietojasi voidaan siirtää Yhdysvaltoihin eikä voida toteuttaa lisätoimenpiteitä sen varmistamiseksi, että Yhdysvaltojen lainsäädäntö ei horjuta siirtovälineiden avulla taattavaa Euroopan talousalueen tasoa pääosiltaan vastaavaa tietosuojan tasoa eikä yleisen tietosuoja-asetuksen 49 artiklan mukaisia poikkeuksia sovelleta, ainoana ratkaisuna on neuvotella sopimukseesi tehtävästä muutos- tai lisälausekkeesta, jolla kielletään siirrot Yhdysvaltoihin. Tiedot olisi tallennettava ja niitä olisi myös hallinnoitava muualla kuin Yhdysvalloissa.
- ➔ Jos tietojasi voidaan siirtää muuhun kolmanteen maahan, sinun olisi tarkistettava, onko asianomaisen kolmannen maan lainsäädäntö tuomioistuimen vaatimusten mukainen ja vastaako se odotettua henkilötietojen suojan tasoa. Jos siirroille kolmanteen maahan ei voida löytää sopivaa siirtovälinettä, henkilötietoja ei pitäisi siirtää Euroopan talousalueen ulkopuolelle ja kaikki käsittelytoimet olisi toteutettava Euroopan talousalueella.

Euroopan tietosuojaneuvosto

Puheenjohtaja

Andrea Jelinek